

OTÁZKA v didaktice FV a NFV

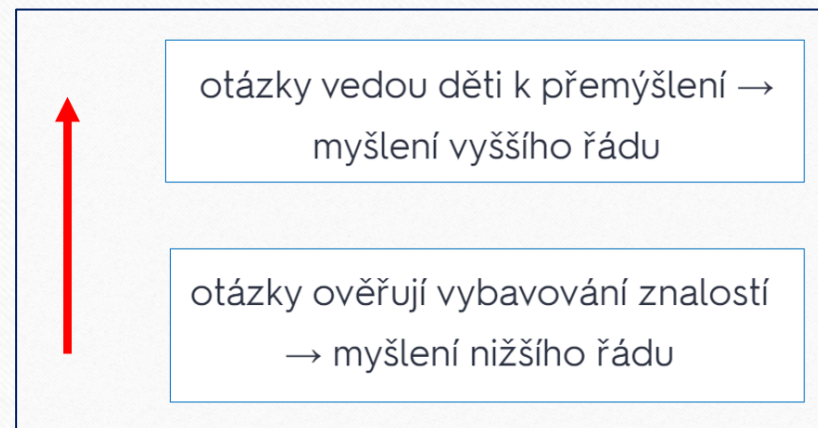
Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

**Kdo pokládá ve výuce otázky?
Proč jsou otázky kladeny?
Jaké typy otázek se ve výuce objevují?**

Typy a funkce otázek ve vzdělávání

- **Otázka – základ výukového dialogu** v rámci edukačního schématu
- **Funkce dialogu: rozvíjet**
  - a) kognitivní dovednosti účastníka výuky,
  - b) afektivní stránku osobnosti žáka a
  - c) sociální stránku vzdělávacího procesu

Uzavřené otázky nižší kognitivní náročnosti

- Odpověď je vyjádřením již osvojeného faktu, který byl v minulosti prezentován učitelem např. v předchozí hodině. Na tyto otázky existuje pouze jedna správná odpověď, kterou zná učitel dopředu.

Uzavřené otázky vyšší kognitivní náročnosti

- Zadání otázky vyžaduje pro odpověď aplikaci nějakého pravidla, kdy hlavním předpokladem je žákovo porozumění. Odpověď není dostupná v předkládaném učebním materiálu (typicky v učebnici).

Otevřené otázky nižší kognitivní náročnosti

- Otázky jsou pokládány formou jednoduchého dotazování. Jako odpověď uživatelé/žáci vyjmenovávají početnou množinu předmětů. Odpověď si vybaví, protože je to již prezentovaný fakt. Na otázky existuje více správných odpovědí.

Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti

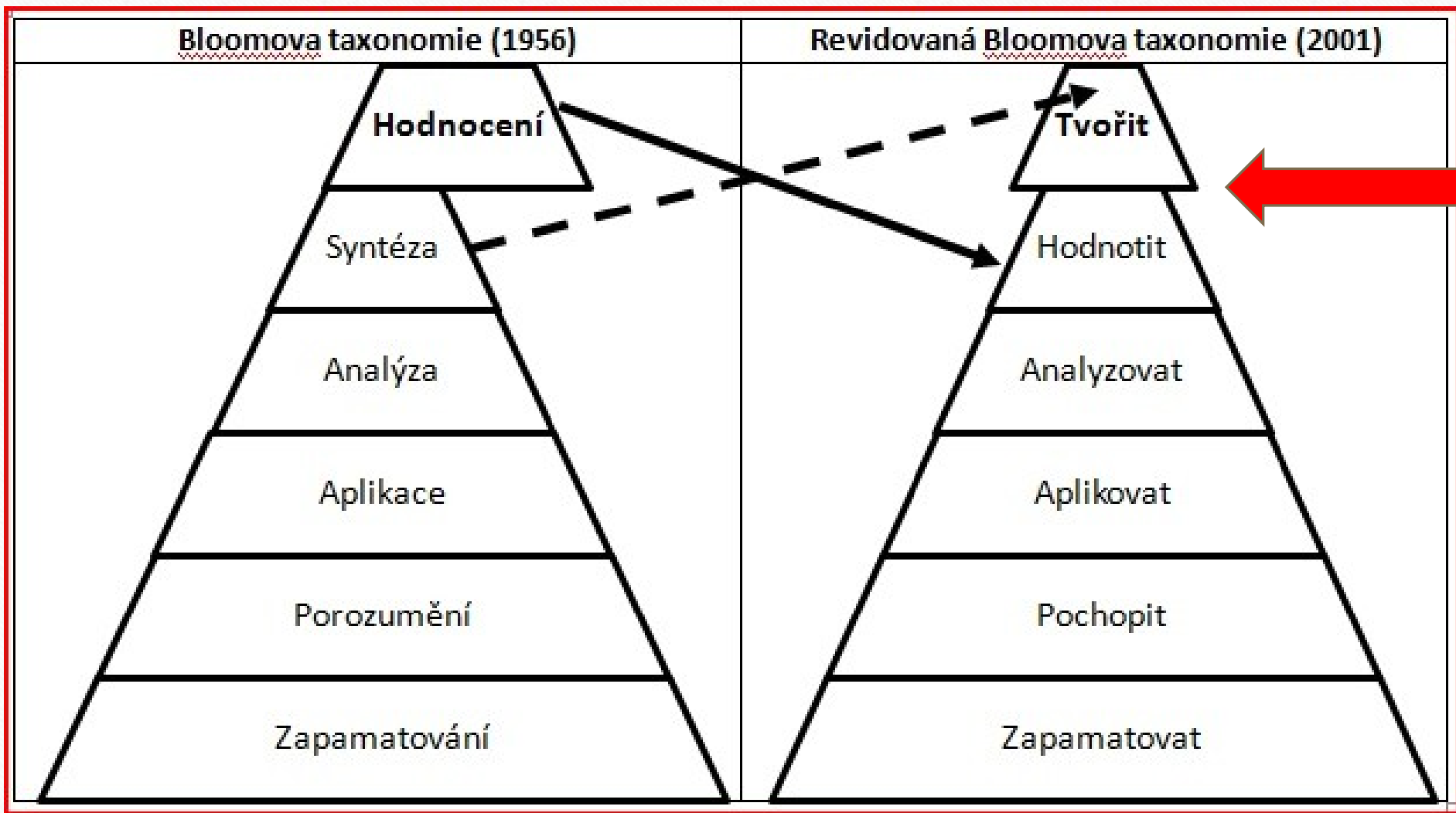
- Položené otázky směřují k analýze, hodnocení, tvořivému výkonu účastníků kurzu. Uživatel/žák na základě znalostí vytvoří sám odpověď, není přímo dostupná z učebního materiálu. Odpověď není pouze jedna správná.

Problematiky uzavřených otázek

- **Patří uzavřené otázky do moderního vzdělávacího procesu?**
- **Příklady** použití uzavřených otázek:
  - pro dovedení účastníků výuky/žáků k řešení složitějšího problému
  - pro uvedení tématu následné činnosti
  - pro upřesnění významu nového/cizího slova
  - Pro ověření, zda účastníci/žáci porozuměli textu/sdělení

**Propojení otázek s Bloomovou taxonomií
vzdělávacích cílů**

Vzdělávací cíle podle Blooma	Zjišťujeme	Jaké otázky můžeme klást
6. Tvorba (tvořit)	Kreativitu, schopnost koncipovat nový „produkt“	Jak jste dospěli k nové...? Jak lze vyřešit...?
5. Hodnocení (hodnotit)	Schopnost kritického myšlení / hodnocení	Co si myslíte o...? Podle čeho usuzujete...? Z jakého důvodu považujete...?
4. Analýza (analyzovat)	Analytické dovednosti	Jaké jsou typické znaky ...? Jak lze rozložit ...? Jaké jsou důkazy pro...?
3. Aplikace (aplikovat)	Schopnost aplikace	Jaké jsou další příklady ?
2. Porozumění (porozumět)	Míru porozumění	Co znamená ...? Jak lze vysvětlit ...? Proč ...?
1. Znalost (zapamatovat)	Fakta	Kdo? Co? Kdy? Kde? Jak?

Vzdělávací cíle podle Blooma

Jaké otázky můžeme klást

**6. Tvorba
(tvořit)**

Přepíšete závěr reportáže? Jak by měl znít? Převедete zprávu do formy reklamního sdělení? Jaké znaky by mělo mít? Najdete mezi účastníky kurzu společníky k diskusi nad tímto tématem?

**5. Hodnocení
(hodnotit)**

Proč je mediální sdělení působivé na emoce příjemců? Jedná se o manipulativní sdělení? (dokažte). Co si myslíte o tomto grafu / infografice? Posoudíte důvěryhodnost této emailové zprávy?

**4. Analýza
(analyzovat)**

Proč aktéři jednali tak, jak jednali? Proč autor sdělení použil takové argumenty / výrazy / titulek ...?

**3. Aplikace
(aplikovat)**

Jak se téma týká vás osobně? Uděláte rozhovor s jedním z aktérů mediálního sdělení? Jak využijete téma k vytvoření nové mediální zprávy typu...? Převедete sdělení do infografiky / grafu / tabulky? Dokážete slovně vyjádřit grafické sdělení?

**2. Porozumění
(porozumět)**

Co se stalo na konci zprávy / příspěvku? Co se stane dál? (předvídejte) Přeformulujete téma svými slovy? Shrnete obsah sdělení?

**1. Znalost
(zapamatovat)**

Vysvětlíte, co to (slovo) znamená? Můžete popsat prostředí sdělení? Uspořádáte chronologicky důležitost události? Co se v mediálním sdělení odehrálo?

Úrovně otázek

- A - Otázky „na hladině“
- B - Otázky „pod hladinou“
- C - Otázky „na životní zkušenosti“

A – Otázky „na hladině“

- Většinou mají jednu správnou odpověď, kterou lze nalézt v textu, v mediálním sdělení, videu apod.
- Odpověď ve formě shrnutí, parafráze, převyprávění svými slovy
- Řeší fakta, detaily, události
- Často začínají slovy Kdo, co, kde, kdy (méně často také proč, jak)
- Příklady:

B – Otázky „pod hladinou“

- Mají více než jednu správnou odpověď
- Odpovědi nejsou explicitně uvedeny v informačním (výukovém) zdroji
- Často začínají slovy proč, jak
- Pro odpovědi na tyto otázky jsou vyžadovány dovednosti:
  - Předvídat, spekulovat, pátrat po smyslu sdělení
  - Vytvářet hypotézy, hodnocení
  - Řešit problém, divergentní myšlení
  - Reflektovat, vyjádřit nosnou myšlenku sdělení
- Příklady:

C – otázky „na životní zkušenosti“

- Spojují výchozí výukový materiál (zdroj) s námi č všeobecnými vědomostmi
- Ptají se na záměr autora, poselství, hodnoty sdělení (zdroje)
- Řeší kulturní a psychologické poznatky, ideje
- Při práci s textem řeší čtenářovy vlastní zkušenosti
- Zahrnují názory
- Mohou být formulovány takto:
  - *Jak se tato část textu (mediálního sdělení) vztahuje k mé minulosti / současnosti / budoucnosti?*
  - *Co si myslím o tom, co mi autor textu (sdělení) říká?*
  - *Jak mi tento text (zdroj) pomohl naučit se to , co potřebuji?*

Strategie pokládání otázek a odpovídání na ně

- **Lektor** otázku formuluje pro celou studijní skupinu a následně vyvolá jednoho z hlásících se účastníků/žáků
- Otázka je formulována neadresně pro celou studijní skupinu a následně je vyvolán k odpovědi někdo z neaktivovaných účastníků/žáků
- Nejprve lektor ukáže na účastníka/žáka a poté mu položí otázku
- Po položení otázky následuje lektorovo gesto vyzývající k odpovědi konkrétního účastníka/žáka, tudíž je otázka adresována pouze jemu
- *K zamyšlení – pracovní list Práce s otázkami (upraveno dle G. Pettyho)*

Chyby lektora v kladení otázek

- **jazyková nesprávnost** - např. nesprávný slovosled
- **odborná nepřesnost, věcná nesprávnost, nesrozumitelnost otázky, nejednoznačnost otázky** – lektor položí více otázek a uživatel/žák neví, na kterou z nich má odpovědět dříve
- **nepřiměřenost otázky** – položené otázky mohou být velmi jednoduché nebo naopak příliš těžké
- Lektor **opomene pauzu** – uživatelé/žáci nemají dostatek prostoru na promyšlení odpovědi
- Následná **práce s odpověďmi** – lektor učitel položí otevřenou otázku, ale odpovědi pokládá za špatné a vyžaduje pouze jednu správnou odpověď, jako kdyby se jednalo o otázku uzavřenou

Zdroje k tématu

- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.